

**Uchwała nr 1/2024
Polskiej Rady Języka Migowego
z dnia 13 grudnia 2024 r.**

**w sprawie wdrożenia rozwiązań wykorzystujących polski język migowy w
edukacji uczniów głuchych i słabosłyszących**

Mając na względzie sytuację, która miała miejsce w Dolnośląskim Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 12 we Wrocławiu, a także przeprowadzone przez Pracownię Lingwistyki Migowej Uniwersytetu Warszawskiego konsultacje dotyczące wykorzystania polskiego języka migowego w edukacji, działając na podstawie § 5 ust. 1 Zarządzenia nr 4 Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 marca 2012 r. w sprawie sposobu i trybu działania Polskiej Rady Języka Migowego (Dz.Urz. MPiPS z 2012 poz. 4), uchwala się, co następuje:

§ 1

Polska Rada Języka Migowego, działając na rzecz poprawy warunków edukacyjnych uczniów głuchych i słabosłyszących i realizacji ich prawa do edukacji w polskim języku migowym (PJM):

1. rekomenduje wprowadzenie obowiązku zapewnienia tłumacza PJM na zajęciach dydaktycznych w szkołach i placówkach specjalnych, w których brakuje nauczycieli posługujących się PJM, na wniosek pełnoletniego ucznia głuchego lub słabosłyszącego, bądź rodzica lub opiekuna prawnego ucznia niepełnoletniego,
2. podkreśla potrzebę podjęcia natychmiastowych działań w obliczu sytuacji takich, jak zgłoszona w Dolnośląskim Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 12 we Wrocławiu, gdzie brak migających nauczycieli znacząco ogranicza możliwości edukacyjne uczniów głuchych i słabosłyszących,
3. rekomenduje uznanie poziomu B2 w skali odpowiadającej Europejskiemu Systemowi Opisu Kształcenia Językowego - ESOKJ) za minimalny poziom kompetencji komunikacyjnych, który powinien zostać uwzględniony w standardach dotyczących kształcenia nauczycieli pracujących z uczniami głuchymi i słabosłyszącymi.

§2

Rada przekazuje ww. stanowisko Pełnomocnikowi Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, zwracając się z wnioskiem o przekazanie do Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca
Polskiej Rady Języka Migowego
Małgorzata Talipska

Załącznik do uchwały nr 1/2024 Polskiej Rady Języka Migowego z dnia 13 grudnia 2024 r.

Polska Rada Języka Migowego dostrzega działania Ministerstwa Edukacji Narodowej zmierzające w kierunku dostosowania systemu oświaty do potrzeb uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Jednocześnie pragniemy zwrócić uwagę na pilną potrzebę wprowadzenia doraźnych rozwiązań wspierających edukację uczniów głuchych i słabosłyszących, szczególnie w kontekście wydarzeń ujawnionych w mediach.

W ostatnim czasie media donosiły o sytuacji w Dolnośląskim Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 12 we Wrocławiu, gdzie rodzice uczniów głuchych i słabosłyszących wyrazili zaniepokojenie brakiem nauczycieli posługujących się polskim językiem migowym (PJM). Problem ten nie tylko wpływa na jakość edukacji dzieci, ale także utrudnia im pełne uczestnictwo w procesie nauczania, powodując wykluczenie edukacyjne i społeczne.

Brak możliwości komunikacji w PJM w takich placówkach jak DSOSW nr 12 pokazuje, jak pilne jest podjęcie działań mających na celu zapewnienie odpowiedniego wsparcia uczniów głuchych i słabosłyszących. Pomimo wysiłków podejmowanych na rzecz rozwoju kompetencji kadry pedagogicznej, proces kształcenia migających nauczycieli wymaga czasu, który jednocześnie jest cenny w procesie dydaktycznym w przypadku głuchych i słabosłyszących dzieci, i nie można pozwolić sobie na jego stratę.

1. Edukacja włączająca a dostępność w edukacji specjalnej

Ideą edukacji włączającej, której zasady powinny znaleźć odzwierciedlenie także w placówkach specjalnych, takich jak SOSW, jest zapewnienie wszystkim uczniom możliwości uczestnictwa w procesie edukacyjnym na równych zasadach, z uwzględnieniem ich indywidualnych potrzeb.

W przypadku dzieci głuchych i słabosłyszących kluczowym elementem włączania ich w pełny proces edukacyjny jest komunikacja w ich naturalnym języku – PJM. Brak nauczycieli migających w klasach, jak pokazuje przykład DSOSW nr 12, prowadzi do sytuacji, w której głusi i słabosłyszący uczniowie nie mogą w pełni uczestniczyć w zajęciach. To narusza zasadę równych szans edukacyjnych i stoi w sprzeczności z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski wynikającymi z Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

Niezbędne są zmiany prawne w przepisach dotyczących edukacji uczniów głuchych i słabosłyszących oraz w standardach określających wymagania stosowane wobec nauczycieli pracujących z nimi. Zmiany te powinny uwzględniać potrzeby i prawa komunikacyjne uczniów głuchych i słabosłyszących, w szczególności urealnić możliwość korzystania w procesie dydaktycznym z polskiego języka migowego, czyli jedynego języka naturalnego, który jest dostępny niezależnie od stopnia ubytku słuchu. Zasadniczym punktem zmian powinno być określenie poziomu biegłości w PJM wymaganego od nauczycieli pracujących z uczniami głuchymi i słabosłyszącymi. W opinii Polskiej Rady Języka Migowego minimalny poziom kompetencji komunikacyjnych nauczycieli powinien obejmować znajomość PJM na poziomie co najmniej B2 w skali odpowiadającej Europejskiemu Systemowi Opisu Kształcenia Językowego - ESKJ. Stanowisko PRJM jest w tym punkcie zgodne z rekomendacjami eksperckimi sformułowanymi w ostatnim czasie na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej przez

zespół złożony z członków Pracowni Lingwistyki Migowej Uniwersytetu Warszawskiego oraz zaproszonych specjalistów z innych instytucji i organizacji. W grudniu bieżącego roku rekomendacje te były przedmiotem szeroko zakrojonych konsultacji, w których uczestniczyło łącznie ponad 100 osób reprezentujących środowisko akademickie (uczelnie prowadzące kształcenie w zakresie pedagogiki specjalnej), szkoły i placówki specjalne, organizacje pozarządowe, które w celach statutowych mają zadania związane z edukacją uczniów z ubytkiem słuchu, a także MEN i ORE. W konsultacjach wzięli także udział członkowie Polskiej Rady Języka Migowego. Wskazanie poziomu B2 jako minimalnego wymogu, o ile chodzi o narzędzia komunikacyjne w edukacji dziecka z ubytkiem słuchu, zostało przyjęte jako zmiana pożądana i od dawna wyczekiwana.

2. Propozycja doraźnego rozwiązania

Aby zapewnić głuchym i słabosłyszącym uczniom szkół podstawowych i ponadpodstawowych możliwość pełnego uczestnictwa w procesie edukacyjnym, rekomendujemy wprowadzenie obowiązku zapewnienia tłumacza PJM na zajęciach dydaktycznych w szkołach i placówkach, w których brakuje nauczycieli posługujących się PJM.

Proponowane rozwiązanie:

1. Zapewnienie tłumacza PJM na wniosek:

Jeśli w danej klasie brakuje nauczyciela posługującego się PJM, szkoły i placówki edukacyjne (w tym SOSW) powinny mieć obowiązek zatrudnienia tłumacza PJM na wniosek rodzica bądź opiekuna prawnego ucznia lub na wniosek głuchego lub słabosłyszącego pełnoletniego ucznia.

2. Wsparcie finansowe dla placówek:

Koszty zatrudnienia tłumacza PJM mogłyby być pokrywane z dedykowanego funduszu, zapewniającego wsparcie edukacyjne uczniów z niepełnosprawnościami.

3. Monitoring realizacji obowiązku:

Kuratoria Oświaty mogłyby monitorować realizację tego obowiązku, aby upewnić się, że uczniowie niesłyszący mają równy dostęp do edukacji.

3. Uzasadnienie potrzeby natychmiastowego działania

Przykład DSOSW nr 12 we Wrocławiu pokazuje, że brak migających nauczycieli nie powinien być przeszkodą w realizacji prawa uczniów głuchych i słabosłyszących do edukacji dostosowanej do ich potrzeb. Wprowadzenie doraźnych rozwiązań, takich jak zatrudnienie tłumacza PJM, pozwoli na:

- Zapewnienie pełnego uczestnictwa w procesie edukacyjnym uczniów głuchych i słabosłyszących.
- Zmniejszenie wykluczenia edukacyjnego i społecznego, z którym mierzą się dzieci głuche i słabosłyszące w placówkach, gdzie nie są prowadzone zajęcia w PJM.
- Przeciwdziałanie opóźnieniom w rozwoju edukacyjnym i społecznym, które wynikają z braku komunikacji w języku naturalnym ucznia.

4. Podsumowanie i wniosek

Polska Rada Języka Migowego apeluje o uwzględnienie powyższej rekomendacji w bieżących działaniach Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego na rzecz edukacji uczniów głuchych i słabosłyszących. Prosimy o wprowadzenie regulacji umożliwiających zatrudnienie tłumaczy PJM w szkołach i placówkach edukacyjnych na wniosek rodzica i pełnoletniego ucznia, co pozwoli na natychmiastowe wsparcie uczniów niesłyszących. Rekomendujemy też pilne rozpoczęcie prac nad zmianą standardów kształcenia nauczycieli w zakresie wymaganego poziomu biegłości w PJM.

Prosimy również o poinformowanie Rady o podjętych działaniach w powyższych sprawach.